

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Dotazník o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov

December 2008

Zhrnutie

Prieskumu vývoja na trhu úverov vykonaného Národnou bankou Slovenska v januári 2009 sa zúčastnilo celkovo 16 bánk a 3 pobočky zahraničných bánk. Objem úverov poskytnutých týmito bankami a pobočkami zahraničných bánk predstavoval k 30.12.2008 hodnotu 29,36 mld. EUR (884,74 mld. Sk), čo predstavuje celkovo 96,13%-ný podiel na úveroch poskytnutých v bankovom sektore.

Úvery podnikom v 2. polroku 2008 naďalej rástli, no oproti predchádzajúcemu obdobiu sa ich rast spomalil. Tento trend bol spôsobený predovšetkým výrazným sprísňovaním štandardov pri všetkých typoch podnikových úverov. Hlavným dôvodom sprísňovania boli negatívne očakávania týkajúce sa všeobecnej hospodárskej aktivity a perspektívy ekonomického vývoja. Na dopytovej stránke zaznamenali banky pokles, a to tak v dopyte po úveroch veľkým, ako aj malým a stredným podnikom.

Aj pri retailových úveroch sa prejavili celkové negatívne očakávania sprísnením štandardov a výrazným poklesom dopytu. Na dopyt po úveroch na nehnuteľnosti negatívne vplývali aj celkové vyhliadky trhu s nehnuteľnosťami. Napriek tomuto trendu však naďalej pokračoval rast úverov obyvateľstvu.

Poznámka k spôsobu prezentácie agregovaných údajov:

Údaje v texte aj v grafoch sú uvedené vo forme tzv. **čistého percentuálneho podielu**. Napr. čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu, je vypočítaný ako rozdiel percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli zmiernenie štandardov, na celkových úveroch, a percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli sprísnenie štandardov, na celkových úveroch. Zjednodušene povedané, jednotlivé odpovede bánk sú vážené priemerným objemom úverov príslušného typu za druhý polrok 2008. Presný postup výpočtu uvedeného ukazovateľa a agregácie odpovedí od jednotlivých bánk je podrobne vysvetlený v dokumente „Metodológia vyhodnotenia dotazníka“.

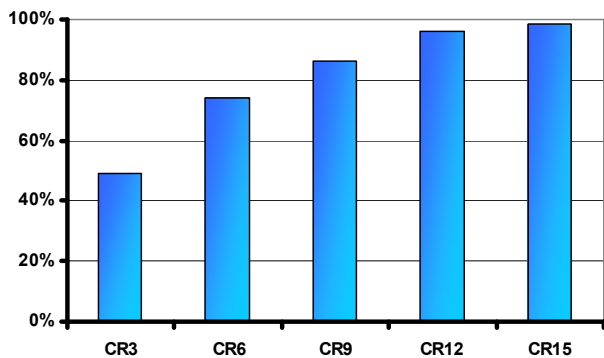
Výsledky prieskumu sú prezentované v agregovanej podobe. Správa je založená na názoroch jednotlivých bánk a nevyjadruje názory NBS.

Úvery podnikom

Situácia na trhu úverov podnikom

Celkový objem úverov poskytnutých podnikom v bankovom sektore dosiahol v druhom polroku 2008 hodnotu 19,14 mld. EUR (576,7 mld. Sk), čo predstavuje približne 6% nárast oproti priemernej hodnote z predchádzajúceho polroka. Koncentrácia úverov v bankovom sektore sa výrazne nezmenila – podiel troch najväčších bánk na objeme poskytnutých úverov je naďalej 49%, podiel 15 najväčších bánk dosiahol 99% (Graf 1).

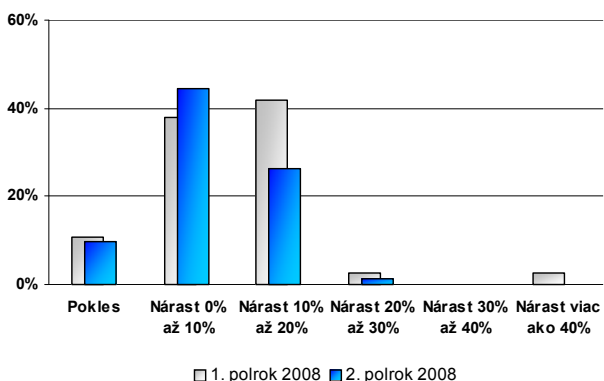
Graf 1 Koncentrácia úverov poskytnutých podnikom v bankovom sektore

CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov podnikom na celkovom objeme poskytnutých úverov podnikom.

Väčšina bánk zaznamenala nárast objemu podnikových úverov nižší ako 20% (Graf 2). K poklesu došlo len u 10% bánk¹.

Graf 2 Rozloženie percentuálneho nárastu objemu úverov poskytnutých podnikom za druhý polrok 2008

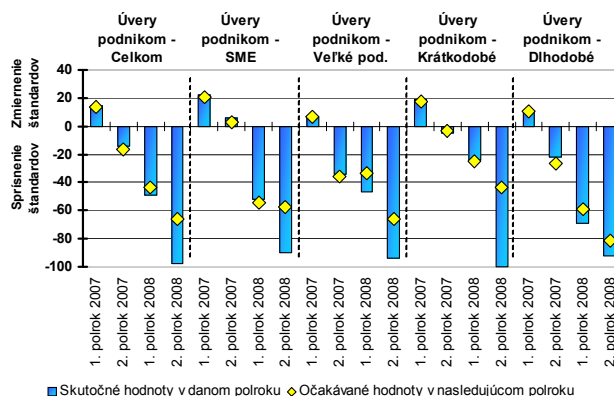
Na vodorovnej osi je zobrazená zmena objemu úverov poskytnutých podnikom. Na zvislej osi je zobrazený podiel bánk v danom stĺpci na celkových úverov poskytnutých podnikom.

Vývoj na strane ponuky

Banky v druhom polroku 2008 pokračovali v trende sprísňovania úverových štandardov na úvery podnikom (Graf 3). V porovnaní s minulými obdobiami bolo toto sprísnenie omnoho výraznejšie (97%-ný podiel bánk, ktoré sprísňovali, žiadna z bánk štandardy nezmiernovala). Pritom u pomerne vysokého percenta bánk nešlo len o čiastočné, ale aj o podstatné sprísnenie štandardov pre všetky typy úverov podnikom. Pri porovnaní úverov veľkým podnikom s úvermi malým a stredným podnikom je zaujímavá skutočnosť, že percentuálny podiel bánk, ktoré sprísňovali, je síce porovnateľný, no v prípade veľkých podnikov bolo sprísňovanie výraznejšie. Z hľadiska splatnosti úverov poznamenajme, že 100% bánk uvádza sprísnenie štandardov pre krátkodobé úvery, vo väčšine prípadov však ide len o čiastočné sprísnenie. Pri dlhodobých úveroch, naopak, až 57% bánk uvádza podstatné sprísnenie štandardov.

V nasledujúcom období banky očakávajú ďalšie sprísňovanie štandardov, no v podstatne menšej miere ako v 2. polroku 2008. Situácia je opäť najvýraznejšia pri dlhodobých úveroch, kde ďalšie sprísňovanie očakáva až 81% bánk.

Graf 3 Zmeny v úverových štandardoch na úvery podnikom

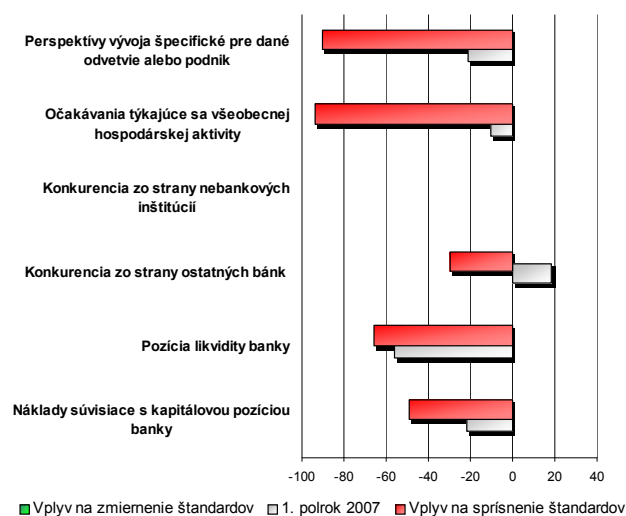
Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov podnikom.

Rozsiahle sprísňovanie štandardov je dôsledkom nepriaznivej hospodárskej situácie počas krízy. Na grafe vidíme (Graf 4), že najväčší vplyv na sprísnenie štandardov mali predovšetkým očakávania týkajúce sa všeobecnej hospodárskej aktivity a perspektívy vývoja pre dané odvetvie či podnik. V porovnaní

¹ Pozn.: Jedná sa o čistý percentuálny podiel bánk.

s predchádzajúcim polrokom je tento vplyv výrazne vyšší, čo poukazuje na zvýšenú opatrnosť bánk práve z dôvodu silne negatívneho vnímania aktuálnej situácie. Ďalšími faktormi, ktoré prispeli k sprísneniu štandardov na úvery podnikom, sú pozícia likvidity bánk, náklady súvisiace s kapitálovou pozíciou bánk a konkurencia zo strany iných bánk. Rovnako ako v 1. polroku 2008, ani teraz konkurencia zo strany nebankových inštitúcií nemala vplyv na rozhodovanie bánk o úverových štandardoch.

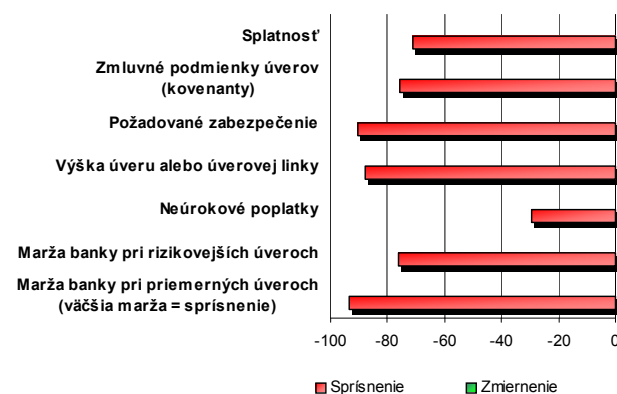
Graf 4 Faktory vplyvajúce na zmeny úverových štandardov na úvery podnikom - Celkom

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Sprísnenie úverových štandardov sa prejavilo aj na konkrétnych podmienkach pri schvaľovaní úverov (Graf 5). Zvýšili sa marže bánk pri priemerných aj rizikovejších úveroch, nároky na výšku požadovaného zabezpečenia, sprísnili sa zmluvné podmienky úverov a výška úveru alebo úverovej linky. Aj pri splatnosti a neúrokových poplatkoch zaznamenala väčšina bánk sprísnenie podmienok.

Graf 5 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov podnikom

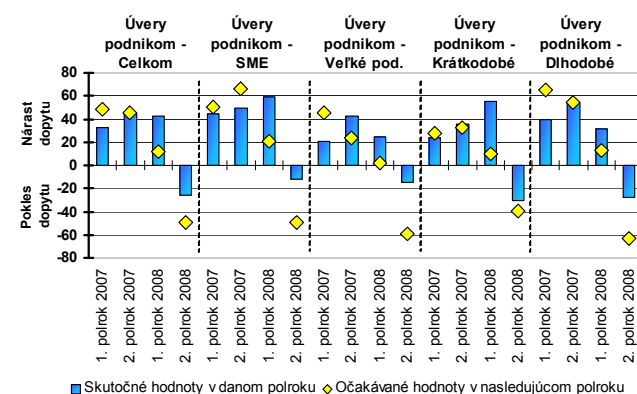

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Vývoj na strane dopytu

Z hľadiska dopytu po úveroch podnikom zaznamenali banky v 2. polroku 2008 pokles oproti minulým obdobiam. Napriek očakávanému miernemu nárastu klesol dopyt pri všetkých typoch úverov. Najvýraznejšia zmena nastala v dopyte po krátkodobých úveroch (31%-ný podiel bánk, ktoré zaznamenali pokles dopytu). V nasledujúcom období banky očakávajú ďalší pokles dopytu.

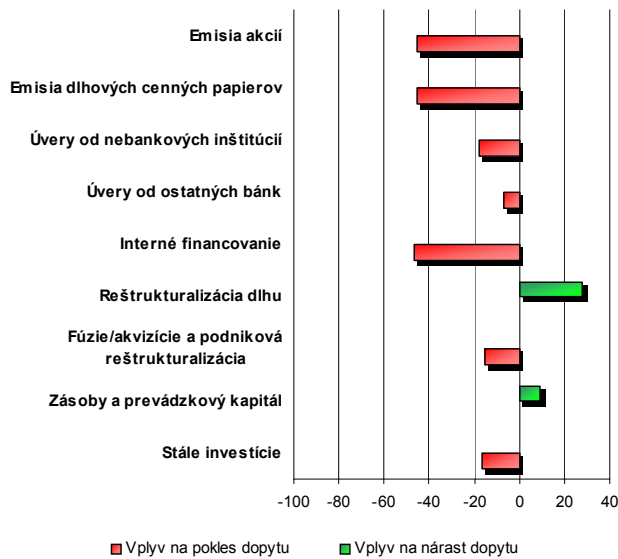
Graf 6 Zmeny v dopyte po úveroch podnikom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Najväčší vplyv na zníženie dopytu malo interné financovanie a emisia akcií a dlhových cenných papierov (Graf 7). Ďalšími faktormi, ktoré prispeli k zníženiu dopytu, sú úvery od nebankových inštitúcií, financovanie fúzií/akvizícií a podnikových reštrukturalizácií, stále investície a úvery od ostatných bánk. Pozitívny vplyv na dopyt mala predovšetkým reštrukturalizácia dlhu, zásoby a prevádzkový kapitál.

Graf 7 Faktory vplývajúce na zmenu dopytu po úveroch podnikom

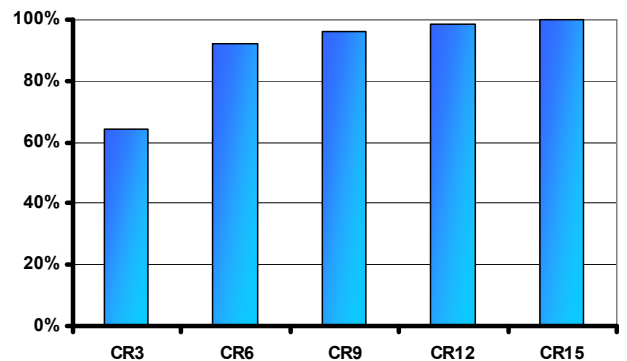
Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Úvery obyvateľstvu

Situácia na trhu úverov obyvateľstvu

Objem úverov poskytnutých obyvateľstvu v druhom polroku 2008 dosiahol 11,4 mld. EUR (343,6 mld. Sk). V porovnaní s prvým polrokom 2008 predstavuje táto hodnota 14% nárast. Podiel troch najväčších bánk na objeme poskytnutých úverov bol 64%, 15 najväčších bánk má až 99,7% podiel (Graf 8).

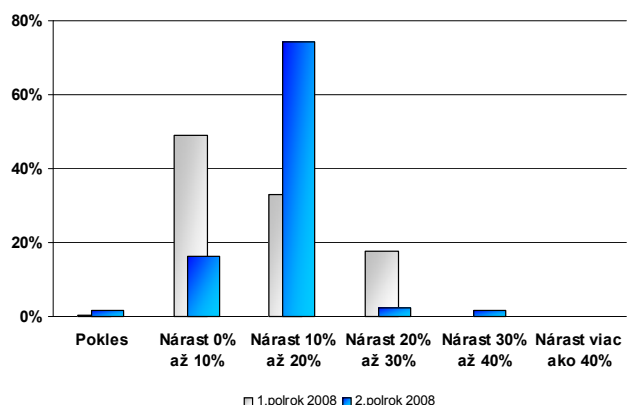
Graf 8 Koncentrácia úverov poskytnutých obyvateľstvu v bankovom sektore

CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov obyvateľstvu na celkovom objeme poskytnutých úverov obyvateľstvu.

Pokles úverov zaznamenali 2% bánk, u ostatných bánk úvery rástli (prevažná časť medzi 10% a 20% rastom).

Graf 9 Rozloženie percentuálneho nárastu objemu úverov poskytnutých obyvateľstvu za druhý polrok 2008

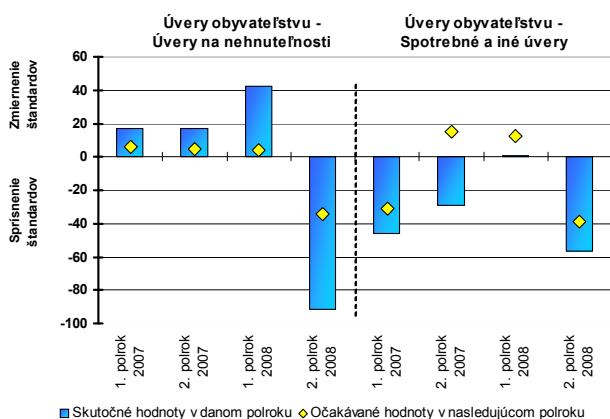

Na vodorovnej osi je zobrazená zmena objemu úverov poskytnutých obyvateľstvu. Na zvislej osi je zobrazený podiel bánk v danom stĺpci na celkových úverov poskytnutých obyvateľstvu.

Vývoj na strane ponuky

V sektore úverov na nehnuteľnosti poskytovaných obyvateľstvu sa zastavil trend zmiernovania štandardov, ktorý prevládal v predchádzajúcich obdobiach. Napriek tomu, že banky v predchádzajúcom polroku neočakávali výraznú zmenu v úverových štandardoch (resp. očakávali ich slabé zmiernenie), väčšina bánk pristúpila k sprísňovaniu štandardov (až 91% bánk uvádza sprísnenie). V nasledujúcom polroku očakávajú banky ďalšie sprísňovanie, no v menšej miere. V sektore spotrebných a iných úverov sa úverové štandardy sprísňovali už v priebehu roku 2007. Jemné zmiernenie v 1. polroku 2008 však opäť prešlo do pomerne rozsiahleho sprísňovania v 2. polroku 2008 - 56% bánk uvádza sprísnenie štandardov. Očakávania týkajúce sa budúcich období sú podobné očakávaniam týkajúcim sa úverov na nehnuteľnosti.

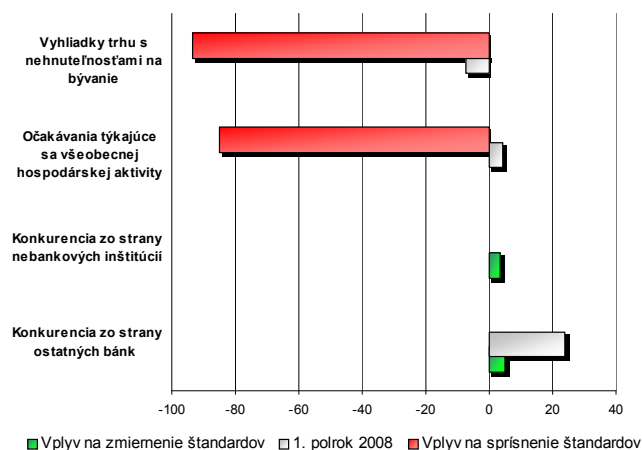
Graf 10 Zmeny v úverových štandardoch na úvery obyvateľstvu

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu.

V porovnaní s predchádzajúcim polrokom na sprísnenie úverových štandardov omnoho výraznejšie vplývali najmä vyhliadky trhu s nehnuteľnosťami na bývanie a očakávania týkajúce sa všeobecnej hospodárskej aktivity (Graf 11). Naopak, konkurenciu zo strany ostatných bánk a zo strany nebankových inštitúcií uvádzajú banky ako faktor prispievajúci k zmierneniu štandardov.

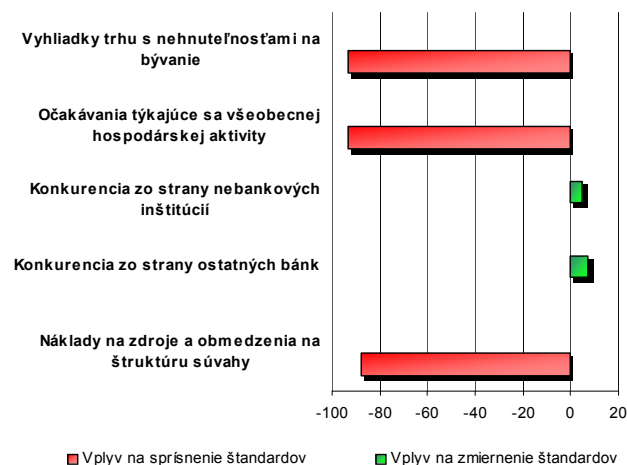
Graf 11 Faktory vplyvajúce na zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu - Celkom

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Pri detailnejšom rozbere vplyvu jednotlivých faktorov na sprísnenie úverových štandardov pri úveroch na nehnuteľnosti (Graf 12) vidíme, že okrem všeobecných očakávaní o vývoji na trhu mali veľký vplyv na sprísňovanie aj náklady na zdroje a obmedzenia na štruktúru súvahy. Konkurenčný faktor mierne prispel k zmierneniu štandardov.

Graf 12 Faktory vplyvajúce na zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu - úvery na nehnuteľnosti

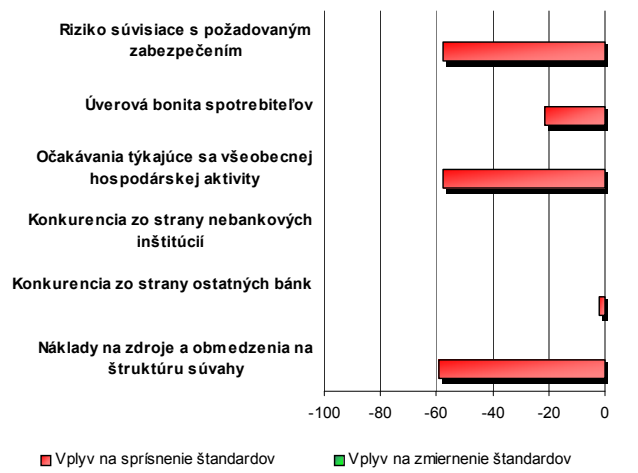

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Pri spotrebných a iných úveroch obyvateľstvu výrazný vplyv na sprísňovanie malo okrem vyššie spomenutých faktorov aj riziko súvisiace s požadovaným zabezpečením a úverová bonita spotrebiteľov (Graf 13). Konkurencia zo strany nebankových inštitúcií ani zo strany

ostatných bánk nemala významný vplyv na zmeny v úverových štandardoch.

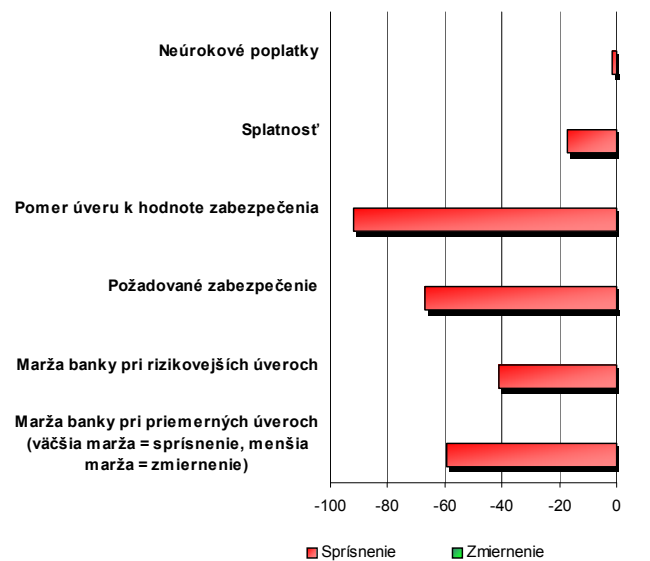
Graf 13 Faktory vplývajúce na zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu - spotrebné a iné úvery

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Podobne ako pri úveroch podnikom, aj pri úveroch obyvateľstvu sa sprísnenie štandardov odrazilo aj v konkrétnych podmienkach posudzovania úverov. Pri úveroch na nehnuteľnosti (Graf 14) k sprísneniu došlo predovšetkým pri určovaní pomeru úveru k hodnote zabezpečenia a požadovanom zabezpečení. Marže bánk sa zvýšili pri priemerných aj rizikovejších úveroch.

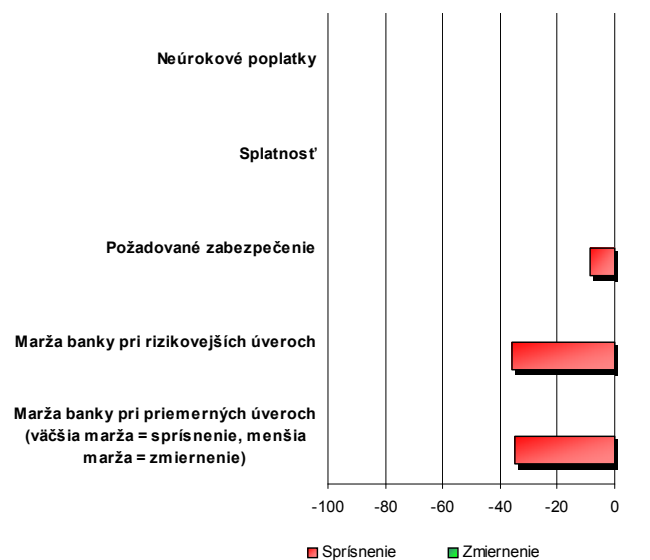
Graf 14 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov obyvateľstvu - úvery na nehnuteľnosti

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

V podmienkach pre spotrebné a iné úvery (Graf 15) k najväčším zmenám došlo v maržiach bánk - zvýšili sa pri priemerných aj rizikovejších úveroch. Zvýšila sa tiež výška požadovaného zabezpečenia.

Graf 15 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov obyvateľstvu - spotrebné a iné úvery

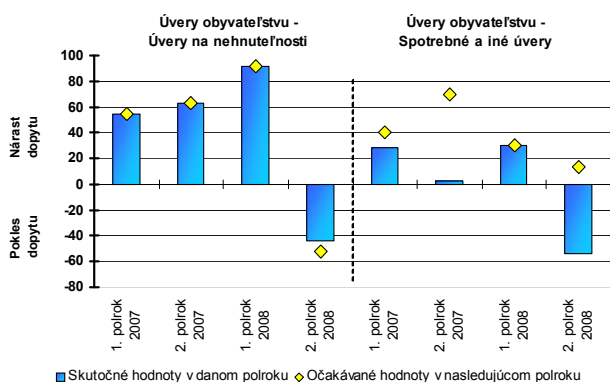

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Vývoj na strane dopytu

Nepriaznivá situácia a negatívne očakávania na trhu s nehnuteľnosťami sa prejavili na dopytovej stránke trhu úverov na nehnuteľnosti poskytovaných obyvateľstvu. Jednoznačne rastúci trend, ktorý prevládal v predchádzajúcich obdobiach, bol v 2. polroku 2008 zastavený pomerne výrazným poklesom dopytu (Graf 16). V ďalšom období banky očakávajú ďalšie prehĺbenie tohto poklesu. Aj pri spotrebných a iných úveroch bol nárast dopytu vystriedaný poklesom, tu však banky v nasledujúcom polroku očakávajú opäť mierne zvýšenie dopytu.

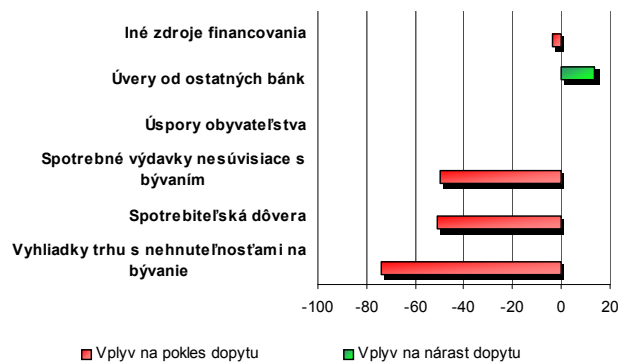
Graf 16 Zmeny v dopyte po úveroch obyvateľstvu

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Najsilnejší vplyv na pokles dopytu po úveroch na nehnuteľnosti mali vyhliadky trhu s nehnuteľnosťami na bývanie, pokles spotrebiteľskej dôvery a spotrebné výdavky nesúvisiace s bývaním (Graf 17). Pozitívny vplyv na dopyt mali úvery od ostatných bánk.

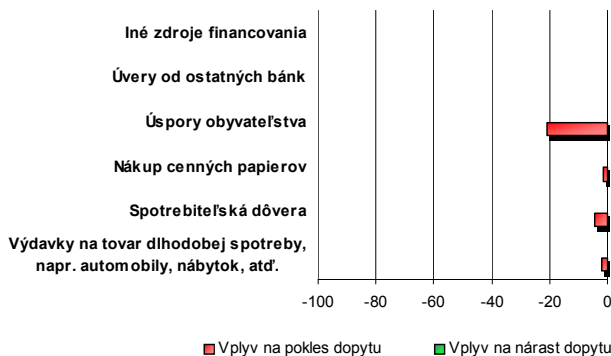
Graf 17 Faktory vplyvajúce na zmenu dopytu po úveroch obyvateľstvu - úvery na nehnuteľnosti

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Na dopyt po spotrebných a iných úveroch vplývalo negatívne najmä zhoršenie stavu úspor obyvateľstva (Graf 18).

Graf 18 Faktory vplyvajúce na zmenu dopytu po úveroch obyvateľstvu - spotrebné a iné úvery

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.